

правознавства. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_27

2. Сидор В.Д. Экологические проблемы землепользования в Украине / В.Д. Сидор // Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса. – 2014. – № 1 (26). – С. 60 – 63.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради. – 2016. – №12.

4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р. (Орхуська Конвенція) // Офіційний вісник України. 2010 р., № 33, стор. 12, стаття 1191, код акту 50905/2010.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

6. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №393/96-ВР.

7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 // Відомості Верховної Ради. – 2011. – №2939-VI/

8. Про вільний доступ до інформації про стан довкілля: Директива Європейського Союзу 90/313. // URL: http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/ork_sreda/infoenvaccess.htm

9. Вронская А. Охрана окружающей среды online. Что тормозит переход к стандартам ЕС / А. Вронская // Європейська правда. URL: [euointegration.com.ua/Екологічне право України](http://euointegration.com.ua/Екологічне_право_України). Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.

УДК 349.42

Ігнат М.Г.,

студентка Чернівецького юридичного інституту
Національного університету “Одеська юридична академія”

ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття присвячена дослідження поняття та юридичної природи органічного сільського господарства. Порівнюються

наукові та законодавчі визначення. Аналізуються переваги ведення органічного сільського господарства. Підкреслюється перспективність ведення такої діяльності.

Ключові слова: сільське господарство, органічне виробництво, продукція харчування, сільськогосподарська сировина, екологічна безпека.

Статья посвящена исследованию понятия и юридической природы органического сельского хозяйства. Сравняются научные и законодательные определения. Анализируются преимущества ведения органического сельского хозяйства. Подчеркивается перспективность ведения такой деятельности.

Ключевые слова: сельское хозяйство, органическое производство, продукция питания, сельскохозяйственное сырье, экологическая безопасность.

The article investigates the concept and the legal nature of organic farming. Are compared scientific and legal definition. Analyzed the benefits of organic agriculture. Emphasized the prospects of doing such activities.

Keywords: agriculture, organic farming, food products, agricultural raw materials, environmental safety.

Постановка проблеми. У світі широке розповсюдження отримала ідея органічного виробництва, яка полягає у повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат – збільшується урожайність сільськогосподарських культур. Основна ідея органічного землеробства є досить простою і передбачає, фактично, повернення першоджерел ведення сільського господарства, а саме: мінімальний обробіток ґрунту й повна відмова від застосування агрохімікатів та мінеральних добрив.

Результатом органічного виробництва є екологічно

безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів. Ідея органічного землеробства є популярною у багатьох країнах світу, в т.ч. у Європі.

Держави, насамперед економічно розвинуті, дедалі активніше впроваджують альтернативні системи сільського господарювання. Відповідно широкого застосування набули нові прогресивні методи ведення сільськогосподарського виробництва. В Постанові Ради ЄС 834/2007 органічне виробництво визначається як цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження.

До недавніх пір наша держава не здійснювала правової регламентації відносин, що формуються в органічному секторі аграрного виробництва як альтернативній системі господарювання. Перші кроки в напрямку створення правової основи для здійснення органічного землеробства в Україні були започатковані в кінці ХХ століття постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 1996 року № 679 «Про затвердження Положення про спеціальні сировинні зони для виробництва сільськогосподарської продукції». Подальша правова регламентація відносин у сфері органічного виробництва пов'язана з прийняттям Закону України від 3 вересня 2013 року «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який визначає правові та економічні основи виробництва та обігу такої сільськогосподарської продукції та сировини і спрямований на забезпечення належного функціонування ринку органічної продукції та сировини. Зважаючи на відносно недавнє унормування органічного сільськогосподарського виробництва в Україні на рівні спеціального Закону, дослідження цих питань є досить актуальним для правової доктрини та юридичної практики.

Аналіз дослідження даної проблеми. Проблемами дослідження правових засад органічного сільського господарства займалися такі відомі вчені-правознавці, як: Н.А. Берлач, В.П. Жушман, В.М. Єрмоленко, В.М. Корнієнко, П.Ф. Кулинич, О.Ю. Піддубний, О.О. Погрібний, А.М. Статівка, О.М. Туєва, В.Ю. Уркевич та інші.

Метою статті є дослідження правового регулювання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Органічне сільськогосподарське виробництво – новий сучасний напрямок у сфері здійснення суб'єктами господарювання. Визначений напрямок обумовлений розвитком сучасних технологій, станом навколишнього природного середовища, показниками щодо захворюваності населення, світовим господарським переходом на зазначений вид господарювання, закладенням підґрунтя від споживчого ставлення до бережливого тощо. Сучасна активна підтримка такого виду ведення господарства зі сторони діючого Міністерства аграрної політики та продовольства України та відповідні його дії, як то підписання ряду договорів з міжнародними країнами щодо експорту української сільськогосподарської продукції, активна робота у сфері удосконалення законодавства щодо ведення органічного виробництва обумовлює належний рівень існування такої діяльності на теренах України. Зазначене обумовлює і потребу у знанні відповідних нормативно-правових актів.

Відразу варто звертати увагу не лише на знання національного законодавства, а й на знання міжнародного, оскільки на сьогодні діє ряд європейських, міжнародних стандартів, вимог, директив, конвенцій, регламентів, яких необхідно дотримуватись під час здійснення органічного виробництва. Вірне розуміння існуючих нормативно-правових положень саме у тому вигляді у якому вони є, а також чітке бачення щодо можливості надання пропозицій з метою уніфікації норм права, обумовлює розгляд генези правового регулювання органічного виробництва сільськогосподарської продукції. Адже виключно історичний період становлення у загальному виді суспільних відносин у сфері здійснення

органічного виробництва сільськогосподарської продукції, а також і у процесі створення, зміни, удосконалення та майбутніх потреб щодо змін у напрямі відповідного законодавства дає підґрунтя для вірного розуміння та застосування правових норм [1, с. 45].

У юридичній науці екологічне сільське господарство розглядається як «організація виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції з використанням переважно натуральних, природних технологій вирощування рослин та тварин». Деякі вчені розуміють екологічне сільське господарство як сільськогосподарське виробництво, здійснюване за певних умов: скорочення, а інколи й з повної відмови від використання промислових мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин при максимальному використанні біологічних факторів підвищення родючості, що не мають негативної дії (негативного впливу) на природу, з максимальним залученням внутрішніх ресурсів [2, с. 231].

Кабінетом Міністрів України 17 жовтня 2013 року була прийнята Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, метою якої є створення організаційно-економічних умов для ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловості – сільськогосподарською сировиною [3].

І лише 9 січня 2014 року набрав чинності Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [4].

Правове регулювання органічного виробництва охоплює питання, пов'язані зі здоров'ям та безпекою людей, охороною прав споживачів та охороною навколишнього середовища. Одним із основних завдань органічного фермерства є виробництво екологічно чистої продукції. Норма ч. 1 ст. 1 Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» визначила виробництво органічної продукції (сировини) як: «виробнича

діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів». А органічна продукція визначена як продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва відповідно до вимог вищезазначеного Закону [4]. При цьому даний Закон не надає визначення поняття сертифікованого виробництва.

На переконання В.М. Єрмоленка, сільське господарство не є тією галуззю суспільного виробництва, яка здійснює глобальний негативний вплив на навколишнє природне середовище. Підприємства хімічної, переробної, енергетичної сфер мають значно суттєвіший вплив на стан навколишнього природного середовища. Однак у процесі виробничої діяльності у сфері рільництва і тваринництва застосовується продукція вказаних промислових технологій у вигляді агрохімікатів, кормів, паливно-мастильних матеріалів тощо. Рослини, а з ними й тварини, вбираючи шкідливі для здоров'я речовини з ґрунту, води та атмосферного повітря, і через одержувану з них сільськогосподарську продукцію заносять останні всередину людського організму [5, с. 46–47].

Слід зазначити, що з розвитком вказаної сфери суспільного виробництва питанню нормативного забезпечення науковці приділяють все більше і більше уваги. Також варто спрогнозувати з часом і увагу з боку державних органів та установ. Як зазначав О.О. Погрібний, «особливо стрімке накопичення нормативного матеріалу чекатиме на національне аграрне законодавство в царині забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції та продовольчої сировини з урахуванням європейських вимог щодо відповідності такої продукції і сировини певним вимогам та стандартам якості» [6, с. 56].

Існує й таке визначення: органічне сільське господарство – це система виробництва продуктів харчування, що використовує методи, які базуються на принципах використання поновлювальних ресурсів; збереження енергії, захисту та збереження ґрунтів й води, врахування вимог добробуту домашньої худоби, відмови від використання штучних добрив або синтетичних хімікатів [7, с. 229].

Також органічним сільським господарством пропонується вважати метод ведення сільськогосподарського виробництва, при якому захист рослин здійснюється переважно препаратами натурального походження, з вирощуванням органічних добрив. При цьому забороняється застосування отрутохімікатів для боротьби з бур'янами, шкідниками й хворобами рослин. У тваринництві не дозволяється застосувати стимулятори росту, гормони й антибіотики. Для лікування тварин використовуються профілактичні засоби й гомеопатичні препарати. Поряд із наведеними існують і визначення категорії «органічне землеробство», під якою розуміється сільськогосподарська практика без використання синтетичних пестицидів і добрив. Проте, це скоріше його характерна ознака, а не визначення даної системи ведення сільськогосподарського виробництва [8, с. 56].

Також під органічним сільським господарством пропонується розуміти агровиробничу практику, яка не використовує синтетичних хімікатів (добрив, пестицидів, антибіотиків тощо), здійснює мінімальну обробку ґрунту та не застосовує генетично-модифікованих організмів (ГМО) й охоплює такі сфери, як рослинництво, овочівництво, садівництво, тваринництво тощо [9, с. 42]. Проте, на переконання О.М. Туєвої, таке визначення є спрощеним і враховує лише виробничо-господарську складову даного способу аграрного виробництва, зводить органічне землеробство лише до методів виробництва, тобто до використання певних технологічних прийомів. Адже не менш важливим є такий аспект органічного сільського господарства, як особливий вид управління господарством, який характеризується запровадженням певних видів обмежень або заборон на такі дії, що негативно впливають на довкілля, псують

або забруднюють навколишнє середовище, створюють ризики отримання неякісної, екологічно небезпечної харчової продукції [10, с. 130].

Як переконує Н.А. Берлач, органічне сільське господарство – це сертифікована система управління веденням аграрного виробництва, яка використовує енерго- та ресурсоощадні технології і базується на мінімальному використанні механічного обробітку ґрунту та синтетичних речовин, виключенні з процесу виробництва генетично модифікованих організмів [7, с. 230].

Також органічне виробництво констатується як метод ведення сільського господарства, що виключає використання хімічно синтезованих добрив і засобів захисту рослин і тварин, вживання генетично модифікованих організмів тощо. При цьому всі стадії вирощування, транспортування й переробки сільськогосподарської продукції передбачають максимальний захист довкілля, охорону здоров'я працівників і підлягають обов'язковій інспекції й сертифікації [11, с. 16].

Висновки. Таким чином, органічне виробництво є важливою галуззю розвитку АПК України і необхідною умовою екологізації сільськогосподарського виробництва. Не виникає сумніву, що для його розвитку потрібна не лише комплексна державна підтримка, а й ефективна науково-методологічна база та правове регулювання механізму функціонування органічного виробництва. Незважаючи на те, що на сьогодні у вітчизняній науці існують дослідження щодо органічного виробництва сільського господарства та різноманітних його аспектів, поглибленого опрацювання потребують ще чимало питань щодо гармонізації українського законодавства з вимогами Європейського Союзу для створення конкурентоздатної екологічної продукції.

У цілому, перед нашою державою стоїть завдання забезпечити якісне та безпечне харчування вітчизняного виробництва за доступною для всіх прошарків населення ціною. Органічне виробництво сільськогосподарської продукції передбачає розвиток сільського господарства та залучення інвестицій. Прибутковість сільськогосподарських виробників

забезпечується передусім за рахунок підвищення рівня розвитку сільськогосподарського виробництва та покращення соціально-економічного становища сільського населення.

Література:

1. Піддубна Д.С. Генеза формування органічного виробництва в Україні – практичний та правовий аспекти / Д.С. Піддубна // Міжнародний науковий журнал «Інтелнаука». – 2017. – № 2 (2). – С. 44-49.

2. Минина Е.Л. «Экологическое сельское хозяйство»: проблемы становления и правового регулирования / Е.Л. Минина // Международно-правовое и национальное регулирование экологической сферы общества: сб. статей / сост. Ю.С. Шемшученко, С.А. Боголюбов. – М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2011. – С. 230-233.

3. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 806-р від 17 жовтня 2013 року // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 215.

4. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3 вересня 2013 року № 425-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 20-21. - Ст. 721.

5. Єрмоленко В.М. Правові аспекти органічного сільськогосподарського виробництва як важливий чинник забезпечення екологічної безпеки // Актуальні проблеми становлення і розвитку права екологічної безпеки в Україні: матеріали науково-практичного «круглого столу», 28 березня 2014 року, м. Київ / ред. кол. М.В. Краснова [та ін.]; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Чернівці: А.В. Кондратьєв, 2014. – С. 46–47/

6. Погрібний О.О. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Т. 4: Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / за ред. Ю.С. Шемшученка. – Х.: Право, – 2008. – 480 с.

7. Берлач Н.А. Правове визначення органічного сільського господарства в Україні / Н.А. Берлач // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К., 2009. – Вип. 46. – С. 225–230.

8. Ситник В.П. Екологічний аспект агропромислового комплексу / В.П. Ситник // Вісн. аграрн. науки. – 2002. – № 9. – С. 55–59.

9. Ярмілка В. ЕМ-технологія – основа органічного землеробства / В. Ярмілка // Агроогляд. – 2005. – № 1. – січень. – С. 42–44.

10. Туєва О.М. Органічне землеробство в контексті екологізації аграрних правовідносин / О.М. Туєва // Аграрне право як галузь права,

юридична наука і навчальна дисципліна: матер. Всеукр. круглого столу (25 травня 2012 р.): зб. наук. пр. / за заг. ред. В.М. Єрмоленка, В.І. Курила, В.І. Семчика. – К. : Видавничий центр НУБіП України, 2012. – С. 129–131.

11. Сакаджи К.Б. Правове регулювання застосування засобів захисту сільськогосподарських рослин: дис. ... канд. юрид. наук / К. Б. Сакаджи. – Х., 2011. – 20 с.

УДК 349.4

Теутул М.С.,

студент Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

В статті вивчається поняття “землеустрій”, закріплене в законодавстві. Аналізуються наукові підходи до розуміння землеустрою вченими-юристами, землевпорядниками та економістами. Охарактеризовано основні функції землеустрою.

Ключові слова: земельні відносини, землеустрій, впорядкування території, раціональне землекористування, законодавство.

В статье изучается понятие "землеустройство", закрепленное в законодательстве. Анализируются научные подходы к пониманию землеустройства учеными-юристами, землеустроителями и экономистами. Охарактеризованы основные функции землеустройства.

Ключевые слова: земельные отношения, землеустройство, благоустройство территории, рациональное землепользование, законодательство.

The article examines the concept of "land management" enshrined in legislation. The scientific approaches to understanding the land legal scholars, economists and surveyor are analyzed. The basic functions of land are characterized.